

A Ruana Raukea e Paulus i Here Lakea ne Huriki a Korin A Nita Vakalohoka

A ruana raukea iea e Paulus i here lakea ne huriki a Korin na tahuna i tahoka a maregoa turane ria. Ranga bakovi na tara ne Kristo o Korin ri ta hale ne Paulus, pali ngane e Paulus i vakasiri i ngaru ni valemu turane ria ge bele kavakava a ni vivi vona.

E Paulus i herea a raukea iea na pida i taku o na pida i rua muri na tahuna i herea a raukea muga.

E Paulus i Talo e Huriki

¹ *Iau, e Paulus, a apostolo ne Isu Kristo, na ningaru na Vure. Maria e Timoti, a turane hita, miri herea a raukea iea.

I lakea ne mua e huriki a tara na Vure mu made o Korin, turana e huriki a tara na Vure ri made na tabeke lobo ne Akaia.

² A Vure, e tamane hita, turana e Bakovi Dagi e Isu Kristo, ru gu rata kamumu mua, ru gu habi a nivalemu ne mua.

E Paulus i Kavurikea a Vure

³ *Si gi kavurikea a Vure, e Tamane Bakovi Dagi ne hita, e Isu Kristo, e Tamane hita i dodo hita, a Vure i luke hita. ⁴ I luke maria na tahuna miri bole a maregoa, lakea maria ranga, bara miri luke e huriki ranga ri bole a maregoa na naro a Vure i luke maria vona. ⁵ *Miri bole a nimadihi i kupo

* **1:1:** Apo 18:1 * **1:3:** Rom 15:5 * **1:5:** Sng 34:19

a vuhuna miri rihi e Kristo. I mavonga, e Kristo bara i luke hateka maria. ⁶ Na tahuna miri bole a maregoa, bara i kori mua, ni gi luke mua, ni gi korimule mua. Na tahuna a Vure i luke maria, bara i kori mua, ni gi luke mua. Mua ranga mu hatakia na tahuna mu hatenono, mu kaloho a nimadihi, ra maka nimadihi miri bole pali. ⁷ Miri lohoka muholi vona, a Vure ge luke mua i manga a hini i luke maria, a vuhuna mu bole a nimadihi i manga maria miri bole a nimadihi.

⁸*Mua o huriki a turagu, a ngaru mu gu lohoka vona a nimadihi a bolea o Asia. A nimadihi a bolea i dagi hateka, a keri ni kalohoa, lakea a luhoi ta ga mate. ⁹ I muholi, a luhoi ta ga mate. I bele mavonga, i uka ma ga luhoi tora mule iau. Ga luhoi torea a Vure, ra Vure i vakamahuri mule na matenga e huriki ri mate pali. ¹⁰*I korimule iau vona a maregoa dagi iea. Muri ma, tabu, bara i korimule iau. A luhoi torea, ge korimule iau vakaroro. ¹¹ Mua ranga, mu kori iau, mu vasileki. Bara mu rata mavonga, e huriki ala kupo bara ri kavurikea a Vure na hini i longo a nivasileki ne huriki ala kupo, i vakabagetu iau.

E Paulus i Uka Ma i Tami e Huriki a Korin

¹² A vivi vona a hini a hategu i uka ma i hataki hale vona tara maki a ratea. A nimadegu, a Vure i rata iau a made malamala. A maki lobo a rata, i uka ma a tami e huriki. I uka ma a luhoi tora a lohokanga na bakovi. A luhoi torea a naro kamumu na Vure. A naro nga a rata na matane huriki na malala. A rata hateka na matane mua. ¹³ A ngava a here mu gi, mu longokilala kunana.

* **1:8:** Apo 19:23; 1Ko 15:32 * **1:10:** 2Tim 4:18

A ngaru mu gu longokilala liu, ¹⁴*i manga a hini mu longokilala popote pali. Muri ma na tahuna a Bakovi Dagi e Isu ge hamule valai, bara mu vivi nau, ge manga a hini iau a vivi ne mua.

¹⁵ A lohoka vona, lakea ta ga lakene taro ne mua, ga matai mua balaka rua. ¹⁶*Ta ga lakene ne mua muga ni lakea o Masedonia. Muri ta ga made tabu turane mua na tahuna a hamule valai o Masedonia, mu gu kori iau, ga hamule lakea o Iudea. ¹⁷ Ra mua, mu luhoi iau ta iau a viri ni pulo tavula a nitagu a ta maea? Mu luhoi iau, ta a ramai a naro na malala a rata puru a dalagu, a ta rua, a ta maea, “Ga lakene, i uka ma ga lakene?”

¹⁸ A Vure i ramai vakaroro a ngava i taki. Iau tara, na tahuna a taki ga rata a maki, i uka ma ga pulo tavula a ngavagu. ¹⁹*E Isu Kristo, a Tuna Vure, ra viri mateu e Sailas, e Timoti mete vakalongo mua vona, i uka ma i pulo lae a ngavana. E Isu i ramai vakaroro a ngava i taki. ²⁰*A maki lobo a Vure i ta muholi vona ri bele muholi ne Isu. I mavonga si gi kavurike poloa ne Isu a Vure, si taki i muholi si kavurikea. ²¹ A Vure kunana a viri i rata hita si pesi tora ni rihi e Kristo. I vulaki hita, ²²*i rua a kilakila ne hita, i vakasiri hita ne vona. I habi ne hita a Hanuna, ge made na hatene hita, i vakasiri manga i muholi hateka ge konamule hita.

²³ A Vure i lohoka nau, iau a ta muholi na matana. I uka ma a lakene tabu o Korin, a vuhuna a koi ni vakamadihi mua. ²⁴*I uka ma mete rata

* **1:14:** 2Ko 5:12; Pili 2:16 * **1:16:** 1Ko 16:5-6; Apo 19:21
 * **1:19:** Apo 18:5 * **1:20:** Kap 3:14 * **1:22:** 2Ko 5:5; Epe
 1:13-14 * **1:24:** 1Pe 5:3

polo muga muga mete ge taki mua mu gu luhoi navai. Mete leho palupu turane mua, mu gu vivi, mu gu pesi tora na niluhoi tora.

2

¹*I mavonga, a koi ni gosi tabu mua, ga vakamadihi tabu mua. ²Iau bara vakamadihi mua, mu gu vakapitei navai iau? A vakamadihi pali mua. ³Pali a ngava a here muga, a here mu gu pulo a vilone mua i uka ma mu gu habi a nimadihi nau. Mua kunana a viri bara mu vakapitei iau. Pali mua bara mu ramai a ngava a here na raukea iea, bara mu vivi, lakea iau tara bara vivi. ⁴*Na tahuna a herea a raukea muga, i lege hateka a lohogu, a tangi. Iau a here lakene, i uka ma a ngaru ni vakamadihi mua. A here lakene, mu gu lohoka vona, iau a ngaru hateka mua.

A Nipuga Vuroki a Naro Hale

⁵Ra bakovi i ratea a maregoa iea, i uka ma i vakamarego iau kunana. Mua ranga, i vakamarego mua. Pali a koi ni rata hateka a ngava vona. ⁶A nimadihi mua ala kupo mu habia vona a bakovi iea, i kara ia pali. ⁷Ngane mu longo kaburungi a naro hale vona, mu lukea, ma ge dodo hateka, ge rihate. ⁸Na naro iea kunana, a ngaru hateka mu gu vakasiri tabu ia, mu ngaru hateka ia. ⁹I muga a here lakene mua, a ngaru ni toni mua, mu gu longototo a ngavagu lobo, o ge uka. ¹⁰E rei a viri mu lohophile a maregoa vona, iau tara a lohophile. Ge muholi ge tahoka a maregoa i rata virihi iau vona, na rane Kristo, a

* **2:1:** 1Ko 4:21 * **2:4:** Apo 20:31

lohophile a naro hale vona, a vuhuna a ngaru mua.
 11 *A rata mavonga, e Satan i uka ma ge tami hita.
 I uka ma si manga vona a narona.

Si Mulangi Turane Kristo

12 *Na tahuna a bele o Troas* ta ga vakalongo e huriki vonga na Velenga Kamumu ne Kristo, a masia e Bakovi Dagi i ratea pali a dalagu, ga ratea a leho vona. 13 *Pali i uka ma a hataki kamumu, a vuhuna i uka ma a matavisia vonga a turagu, e Titus.† Lakea a pe e huriki a Troas, a valai koea o Masedonia.

14 Pali iau a kavurike hatekea a Vure. Mi rihi e Kristo, a Vure i tuli mia na matane huriki lobo, mi manga a vorakato vona i lakavu na vabinga.† I rudu tala mia, mi vakalongo lae a Velenga Kamumu, i manga a pokona havu mangisipa i huli lae. 15 Si manga a havu mangisipa e Kristo i habi lakea na Vure. A mangine hita i huli lae ne huriki a Vure i korimule ria, i huli lae ne huriki ri velu. 16 *Na tahuna e huriki a Vure i korimule ria ri burongi, i manginoro, a vuhuna i vakasiri ria ri gi mahuri vakaroro. Pali na tahuna e huriki ri

* **2:11:** Luk 22:31 * **2:12:** Apo 14:27; 1Ko 16:9 * **2:12:** E Troas a tanga dagi tabukoi na dari. I tabuli na tabeke ne Asia, ra provins tara ne Rom. * **2:13:** Apo 20:1 † **2:13:** E Titus i leho turane Paulus, i manga e Timoti tara i leho turana. Ni here vona na buk nga: 2 Korin, Galesia, 2 Timoti, Titus. A buk ne Titus, e Paulus i herea i lakea ne Titus. † **2:14:** E Paulus i taki virihi a narone huriki a ubu ne Rom. Na tahuna ri mulangi na vabinga dagi, bara ri hamule o Rom, ri dili na tanga. A ubu bara i muga ne huriki a nugumaheto vona, turana e huriki a vorakato ri lakavu na vabinga. * **2:16:** Luk 2:34; 2Ko 3:5-6

velu ri burongi, i mavuru, a vuhuna i vakasiri ria bara ri vurua. E rei i kara ni ratea a leho iea? ¹⁷ E huriki ranga ri vara e huriki na nitana Vure, ri ngaru ri gi bole a moni vona. Pali i uka ma a rata mavonga. A Vure i rudu iau, lakea a vara e huriki na naro muholi na matana Vure, manga a vora ne Kristo.

3

¹* Ra mua, mu luhoi a bibi rike mule a ragu? Mu luhoi ga manga e huriki a mari ni tovo ranga, ga ngarua tara bakovi ge here tara raukea, ge bibi rike iau, mu gu ngaru iau? Mu luhoi ga ngaru mua mu gu herea tara raukea maea? I uka liu!

²* Mua kunana, mu manga a raukea i bibi rike iau, ni here na hategu. E huriki ri masia, ri gia.

³* Mu vakasiri mua, mu manga a raukea e Kristo i herea, i vakaru poloa nau. I uka ma i herea na limana, i herea na Hanuna Vure i mahuri vakaroro. I uka ma i herea na kedo. I herea na hatene mua.

⁴ A ngava iea a lohoka vona i muholi, a vuhuna a luhoi torea a Vure ge kori iau polo ne Kristo.

⁵ Iau i uka ma a kara ga rata kikeri a leho iea. Iau i uka ma ga taki a kara ni ratea tara maki na matana Vure. A Vure kunana i habi a nitora nau ga rata a leho vona. ⁶* A Vure kunana i habi a nitora nau, ga vakalongo e huriki na ngava dagi karaba. A ngava dagi karaba iea i uka ma i ramai a vinara. I ramai a Hanuna Vure, a vuhuna a

* **3:1:** Apo 18:27; 2Ko 5:12 * **3:2:** 1Ko 9:2; 2Ko 7:3 * **3:3:** Nim 24:12; Jer 31:33; Ese 36:26-27 * **3:6:** Jer 31:31; Ion 6:63; 1Ko 11:25

vinara i vakabele a matenga, pali a Hanuna Vure i habi a nimahuri vakaroro.

⁷ *A Vure i here na kedo a vinara, i habi ne Moses. Ra vinara iea i vakabele a matenga. A matane Moses i para na bagetua na Vure. Lakea e huriki a Israel ri keri ni matanonoa a matane Moses, a vuhuna a nipara na matana i para dagi hateka. Pali a nipara iea, muri i maravunu. ⁸ Pali a bagetuanga na leho na Hanuna Vure i kamumu hateka na bagetua na leho na vinara. ⁹ *A vinara, ra i taki e huriki lobo ri gi mate, i tahoka a bagetua vona. Pali a leho ne Kristo, ra i rata hita si malamala, a bagetuanga vona i kamumu hateka. ¹⁰ Ngane a vinara a Vure i habia ne Moses i uka bagetua vona, a vuhuna a leho na Hanuna Vure i tahoka a bagetuanga i dagi hateka. ¹¹ A vinara a Vure i habia ne Moses, i tahoka a bagetua, pali i tabuli popote kunana, i lobo. Pali a leho na Hanuna Vure i tahoka a bagetuanga i dagi hateka, bara i tabuli vakaroro.

¹² A ta kavakava kunana ne huriki. I uka ma a mangenge, a vuhuna a lohoka vona a ngava iea i muholi. ¹³ *I uka ma a manga e Moses. E Moses i marikoi e huriki a Israel ri gi matanonoa a nipara na matana na tahuna i hoho puru. I maruhu, lakea i kavitagua a matana na lavalava. ¹⁴ Pali e huriki a Israel ri gigi tora. A gine ria i uvo na tahuna ri gi a ngava dagi hosi, i valai i harena mona. I manga a lavalava iea, e Moses i kavitagu a matana vona, i kavitagu a niluhoi ne ria. E Kristo kunana i kara ni vuka tala a maki i

* **3:7:** Nim 34:29 * **3:9:** Vin 27:26; Rom 1:17 * **3:13:** Nim 34:33

kavitagu a niluhoi ne ria, ri gi longokilala a ngava. ¹⁵ I muholi, na tahuna ri gi a hinere ne Moses, i manga a lavalava iea i tabana i kavitagu mavonga a niluhoi ne ria. ¹⁶ *Pali na tahuna e huriki ri luhoi torea e Bakovi Dagi, i manga a lavalava i kavitagu muga a niluhoi ne ria, ni vuka tala. ¹⁷ *E Bakovi Dagi a ta vona, ra Hanu Kiripiripi. E huriki ri tahoka a Hanune Bakovi Dagi ri matukapaga na vinara hosi. ¹⁸ Lakea hita lobo si matanonoa a bagetuanga ne Bakovi Dagi, a matane hita i uka ma ni kavitagu. I leho ni rata hita si gi manga ia, i rata maea, muri ma bara si manga muholi ia. A naro iea i valai na Hanune Bakovi Dagi.

4

A Nipara na Velenga Kamumu

¹ Lakea i uka ma ge tohai a kuligu ni tovo e huriki na nitana Vure, a vuhuna a Vure i dodo iau, i habia nau a leho iea. ² *Pali a marikoi hateka a naro hale kapiloho a naro ni maruhu. A marikoi ni tami e huriki. A marikoi ni palele a nita na Vure. A ta kavakava kunana na ngava muholi, e huriki ri gi matakilala na hatene ria, iau a bakovi navai na matana Vure. ³ E huriki ranga ri taki ta a Velenga Kamumu nau i uka ma i kavakava. A hini i uka ma i kavakava ne ria, a vuhuna ri velu, bara ri puru na kanono. ⁴ *A vure na malala* i vakauvo a niluhoi ne huriki i uka ma ri luhoi torea e Kristo, i uka ma ri gi matai a nipara na Velenga Kamumu na bagetuanga ne

* **3:16:** Nim 34:34 * **3:17:** Ion 8:36; Rom 8:2 * **4:2:** 2Ko 2:17; 1Tes 2:5 * **4:4:** Epe 2:2; Kol 1:15; Hib 1:3 * **4:4:** A vure na malala, re Satan.

Kristo, re Kristo ia a Vure. ⁵ Iau a vara e huriki, i uka ma a bibi rike mule a ragu. A tovo e huriki vona e Isu Kristo a Bakovi Dagi, pali iau a vora ne mua na ningaru ne Isu. ⁶ *A Vure, ra viri i ta maea, “Ge palala,” ia kunana a Vure i vakapalala a gine hita, si gi lohoka vona a bagetuanga na Vure, ra i para na matane Isu Kristo.

A Ulo

⁷ *A mahala nga i tabuli pololilo nau, ra iau a maki tavula manga a ulo. I vakasiri manga a uka nitora. A nitora lobo na Vure. ⁸ *Iau ni vakamadihi na naro i kupo, pali i uka ma a vurua. A loho lege, pali i uka ma a rihate. ⁹ E huriki ri habi a nimadihi nau, pali a Vure i uka ma i lohopile iau. E huriki ri lagu iau, pali i uka ma a mate. ¹⁰ *Na parava vakaroro e huriki ri ngaru ni rabalaki iau, i manga hosi ri ratea ne Isu. Na naro iea, i bele kavakava ne huriki, ne Isu i mahuri mule pali na matenga. ¹¹ *Na tahuna a made na malala, i tahoka e huriki ri ngaru ni rabalaki iau a vuhuna a ramaia e Isu. Na naro iea, e huriki bara ri matakilaka vona e Isu i mahuri mule pali na matenga. ¹² I mavonga, na parava vakaroro a popote ga mate, lakea mua mu gu bole a nimahuri vakaroro.

¹³ *Iau a luhoi torea a Vure, i manga a viri i herea na hinere, i ta maea, “A luhoi tora ioe, lakea a taki tala.” Iau tara a luhoi torea a Vure, lakea a taki tala. ¹⁴ *A lohoka vona a Vure i vakamahuri

* **4:6:** Vuh 1:3; Ais 9:2; 2Ko 3:18 * **4:7:** 2Ko 5:1 * **4:8:** 2Ko 1:8; 7:5 * **4:10:** 1Ko 15:31 * **4:11:** Rom 8:36 * **4:13:** Sng 116:10 * **4:14:** 1Ko 6:14

mulea e Isu a Bakovi Dagi. I mavonga, bara i vakamahuri mule hita turane Isu, ge bole hita, si gi made turana. ¹⁵ A kaloho a maregoa nga ne vona ni tuhori mua, lakea a naro kamumu na Vure ge bele ne huriki ala kupo, ge vano vano, bara e huriki ala kupo ri kavurikea a Vure, ri vakabagetua.

¹⁶ *I mavonga, i uka ma ge tohai a kuligu. A maka maregoa ri rata a kakaigu i viru, i malulu. Pali a Vure i vakatora a hategu na parava vakaroro. ¹⁷ *A maka maregoa a bole na parava i popote ngane, i uka ma a maki dagi hateka, a vuhuna i rata puru nau a bagetuanga i dagi hateka, ge tabuli vakaroro. A bagetua nga ri rangi hateka a maka maregoa a bole ngane. ¹⁸ *Ngane i uka ma a roe na maki a matai. A roe na maki si keri ni matai, a vuhuna a maki si matai ngane i uka ma ge tabuli vakaroro. Pali a maki si keri ni matai ngane bara ri tabuli vakaroro.

5

A Kakaine Hita na Hunu

¹ *A kakaine hita i manga a kape kunana, i uka ma ge tabuli tabaka. Na tahuna si mate, a Vure bara i habi a kakaine hita karaba, ge tabuli vakaroro meli na hunu. ² *Na tahuna si made na kakaine hita na malala, si bole a nimadihi si dedo, si pasimata ni bole a kakaine hita na hunu. ³ Na tahuna si bole a kakaine hita karaba, i uka ma si gi manga a hanu kunana. ⁴ Na tahuna si

* **4:16:** Epe 3:16 * **4:17:** Rom 8:17-18 * **4:18:** Kol 1:16

* **5:1:** 2Ko 4:7 * **5:2:** Rom 8:23

tabana na kakaine hita, ra i manga a kape, si bole a nimadihi, si dedo. I uka ma i manga si ngaru ni mate, si gi pe a kakaine hita. Pali si ngaru ni bole a kakaine hita karaba meli na hunu. A kakaine hita karaba, ra ge mahuri vakaroro, bara i kuloi a kakaine hita ra bara i mate. ⁵ A Vure kunana a viri i pelekado puru hita, ge bele ne hita a naro iea. I habi ne hita a Hanuna, ge a kilakila na hini a Vure i ta muholi ge habi ne hita a kakaine hita karaba.

⁶ *I mavonga, i uka ma a mangenge vona tara maki. A lohoka vona na tahuna a tabana ni made na kakaigu, a made basi ne Bakovi Dagi. ⁷ I uka ma a masia e Bakovi Dagi a ramaia. A ramaia, a vuhuna a luhoi torea. ⁸ *I uka ma a mangenge vona tara maki, a vuhuna i kamumu ga mate, ga pe a kakaigu, ga made turane Bakovi Dagi. ⁹ *Iau ga made koea na malala, o iau ga made na hunu turane Bakovi Dagi, a ningaru dagi nau, ga vakavivia, ¹⁰ *a vuhuna hita lobo bara si pesi na matane Kristo, ge pelekado hita. Muri bara si bole a mapane hita takutaku na narone hita koea na malala. E huriki ri rata a naro kamumu bara ri bole a mapane ria. E huriki ri rata a naro hale, ria ranga bara ri bole a mapane ria.

A Leho ni Rata e Huriki Ge Ria a Taho na Vure

¹¹ I mavonga, a ta tora hateka vakaroro ne huriki ranga ri gi luhoi torea e Kristo, a vuhuna a mangenge ne Bakovi Dagi. A Vure i lohoka vona, iau a bakovi navai. A luhoi mua ranga mu lohoka

* **5:6:** Hib 11:13-16 * **5:8:** Pili 1:23 * **5:9:** Kol 1:10; 1Tes 4:1 * **5:10:** Sav 12:14; Rom 14:10

nau na hatene mua. ¹² A ngava iea, i uka ma a bibi rike mule a ragu, mu gu ngaru iau. A taki, mu gu vivi nau, mu gu kara ni koli a ngava ne huriki ri bibi rike mule a rane ria. E huriki ri bibi rike mule ria na hini a leho ne ria i maʻata kamumu hateka, pali a hatene ria i uka ma i malamala.

¹³ E huriki ranga ri taki iau, ta a manga. I uka maki, a vuhuna a maki lobo a rata ne vona ni ramai a ningaru na Vure. O ri taki a niluhoi nau i kamumu, mu lohoka vona, iau a leho ni kori mua. ¹⁴ E Kristo i ngaru hateka hita. A ningaru vona i matakari iau. A matakilaka vona e Kristo i mate na murine hita lobo. I mavonga, hita lobo, i manga si mate pali. ¹⁵ *I mate na murine hita lobo. I mavonga a maki lobo si gi rata, i uka ma si gi ramai a ningaru ne hita. A maki lobo si gi rata, si gi ramai a ningaru na viri i mate na murine hita, muri ni vakamahuri mule na matenga.

¹⁶ I mavonga, i uka ma ga luhoi kado tabu e huriki na niluhoi na malala. Hosi a luhoi kadoa e Kristo na niluhoi na malala. Pali ngane i uka ma a luhoi mavonga tabu. ¹⁷ *Na tahuna a viri i rihi e Kristo, a Vure i ratarike karabea, i manga a viri karaba. A rabu hosi vona i lobo. Ngane i ramai a rabu karaba. ¹⁸ *A Vure kunana a viri i rata a maki nga. A Vure, na leho ne Kristo, i rata hita i uka ma hita a pile tabu na Vure. Hita a taho vona. I habi a leho ne hita, si gi rata e huriki ranga, ge ria a taho na Vure. ¹⁹ *Ra i maea, na leho ne Kristo, a Vure i uka ma i luhoi tabu a naro hale ne hita. I rata hita i uka ma hita a

* **5:15:** Rom 14:7-8 * **5:17:** Rom 8:1; Gal 6:15 * **5:18:** Rom 5:10 * **5:19:** Rom 3:23-25

pile tabu. Si made turana na nivalemu ngane. I habi a leho nau, ga rata e huriki ranga ri gi made turana Vure na nivalemu. ²⁰ Na naro iea, iau a vinuru ne Kristo. A vakalongo polo ne huriki a ngavana Vure i nana tora e huriki ri gi pulo a vilone ria. I mavonga, a nana tora mua na rane Kristo, mu lobo ni pilea a Vure, mu made turana na nivalemu. ²¹ *A Viri i uka liu a naro hale, a Vure i ratea i bole a mapana naro hale ne hita, ne vona ni korimule hita. Lakea e rei a viri i rihi ia, bara i malamala na matana Vure.

6

¹ Iau a leho turana Vure, lakea a taki tora mua, naha ni ngalahere a naro kamumu a Vure i rata virihi hita vona. ² *A nitana Vure i ta maea, “Na parava a vulakia, a longo ioe.

Na tahuna a parava i bele ta ga korimule ioe, a kori ioe.”

Mu longo valai! A parava a Vure i vulakia i bele pali. Mona a parava a Vure ge korimule e huriki vona.

A Maregoa i Bolea e Paulus

³ Iau i uka ma a ratea tara maki ge rata e huriki ri gi sibo. I uka tara maki ni gi matai na leho nau ga rata halea. ⁴ A maki lobo a rata i vakasiri manga iau a vora na Vure. A hatenono na tahuna a bole a nimadihi, a maregoa, a vuranga, ⁵ *e huriki ri hotu iau, ri ru dili iau na bavi, e huriki ri vapopo, ri vakamadihi iau. A leho hateka. I uka ma a mahita. A vitolo. ⁶ *A vakasiri manga

* **5:21:** Hib 4:15 * **6:2:** Ais 49:8 * **6:5:** Apo 16:23; 2Ko 11:23-27 * **6:6:** 1Tim 4:12

iau a vora na Vure na tahuna a made malamala. A tahoka a lohokanga. A hatenono ne huriki. A rata kamumu e huriki. A Hanu Kiripiripi i made turagu. A ngaru muholi e huriki. ⁷*A vakasiri manga iau a vora na Vure a vuhuna a ta muholi vakaroro. A nitora na Vure i tabuli nau. A naro malamala nau i manga a bainat a galeu nau. ⁸A vakasiri manga iau a vora na Vure na tahuna e huriki ri togo iau, na tahuna e huriki ri biu iau, na tahuna e huriki ri harogi iau, na tahuna e huriki ri kavurike iau. Ri rata manga iau a nitamina vora na Vure, pali iau a vora muholi na Vure. ⁹*E huriki ri rata manga i uka tara viri ge lohoka nau. Pali e huriki lobo ri lohoka nau. Ri rata manga a mate, pali iau a mahuri. Iau ni vakamadihi, pali i uka ma a mate. ¹⁰A made dukuduku, pali a vivi vakaroro. A made manga a matasia, pali a rata e huriki ala kupo ri tahoka a mahala. A made manga a uka liu a maki, pali a maki lobo ne nau. ¹¹Iau a here kavakava lakene mua e huriki a Korin, a ngaru hateka mua. ¹²A ngaru hateka mua na hategu, pali mua i uka ma mu ngaru hateka iau. ¹³*A ngaru mu gu ngaru iau i manga iau a ngaru mua. A ta maea, i manga a vara e huriki a koma.

A Roho na Vure Mahuri

¹⁴*Naha ni rihi e huriki i uka ma ri luhoi torea e Kristo, a vuhuna e huriki ri malamala ri vaperesi ne huriki ri putu puru a vinara. A ra maki kamumu ge bele na tahuna e huriki ri laho na nipara na Vure, ri gi laho turane huriki ri

* **6:7:** Epe 6:1-20 * **6:9:** 2Ko 4:10 * **6:13:** 1Ko 4:14 * **6:14:** Epe 5:11

laho na uvo? ¹⁵ Re Kristo, ge valongo mai navai a ngava turane Satan? A viri i luhoi torea e Kristo, ge vaveru navai turana viri i uka ma i luhoi torea e Kristo? ¹⁶ *Ni gi ru dili navai a nitamina vure na Roho na Vure? Pali hita a roho na Vure Mahuri. I manga a ngava a Vure i takia hosi, i maea, “Iau ga made turane ria, ga laho turane ria. Ge iau a Vure ne ria, ge ria e huriki a ngate nau. ¹⁷ *E Bakovi Dagi ta maea, ‘Mu malele ha ne huriki i uka ma ria a ngate nau, naha ni laho turane ria. Naha ni dili na maka naro katoki ne ria, lakea bara bole dili mua, ¹⁸ *ge iau e tamane mua, ge mua e huriki e tugu a bakovi a ngatavine. Iau e Bakovi Dagi Tuhaka Hateka a ta maea.’ ”

7

¹ Mua o huriki a hategu, a ngava nga a Vure i ta muholi ne hita. I mavonga, si gi lohophile a maka rabu hale ri vakakatoki a kakaine hita, a hanune hita. Si gi mangenge na Vure, si gi bele malamala.

E Paulus i Vivi

² Mu ngaru iau na hatene mua. I uka ma a rata halea tara viri. I uka ma a vakahalea tara viri. I uka ma a tamia tara viri ga bole a moni vona. ³ A ngava iea a takia, i uka ma a padi virihi mua. A taki pali mua, mua a hategu. Bara si made palupu, bara si mate palupu. ⁴ A ta kavakava ne mua, i uka ma a mangenge. A vivi hateka ne mua. Na tahuna a luhoi mule mua, a niluhoi iea i luke

* **6:16:** Levi 26:12; 1Ko 3:16 * **6:17:** Ais 52:11; Kap 18:4

* **6:18:** 2Sam 7:14; Jer 31:9

iau. Na tahuna a bole a maregoa, a vivi hateka a vuhuna a luhoi mua.

⁵*Na tahuna a bele na tabeke ne Masedonia, i uka ma a malo ranga. Na tanga lobo a lakea vona e huriki ri rata tuhare iau. Pali iau tara, a loho pae pae. ⁶Pali a Vure i vakatora vakaroro a niluhoi ne huriki, i vakatorea a niluhoi nau na tahuna e Titus i bele. ⁷E Titus tara i vakalongo iau ne mua, i taki iau vona a hini mu vakatorea a niluhoi vona. Na tahuna i ta mavonga, i vakatora tabua a niluhoi nau. I taki iau ne mua ta mu pasimata ni matai iau, mu kilu vona a maka maregoa mu vakabele. E Titus i vakalongo iau ne mua, mu ngaru hateka ni ramai a nitagu. Na tahuna i vakalongo iau vona a maka ngava nga, iau a vivi hateka. ⁸*A raukea muga a here lakene mua i rata mua mu dodo, pali i uka ma a kilu vona a raukea a herea. I muholi a kilu popote muga. Pali a matakilaka vona na tahuna mu gia a raukea iea, mu dodo na parava popote kunana. ⁹Ngane a vivi. I uka ma a vivi vona a hini mu dodo. A vivi a vuhuna a nidodo i rata mua mu pulo a vilone mua. A nidodo ne mua i valai na Vure, lakea i uka ma a vakamarego mua.

¹⁰*Na tahuna a viri i dodo na rabu hale vona ge manga a hini a Vure i ngarua ge rata, bara i pulo a vilona, i bole a nimahuri vakaroro. I uka ma ge kilu vona. Pali a viri i dodo na nidodo na malala, i uka ma ge pulo a vilona, i uka ma ge bole a nimahuri vakaroro. Bara i mate. ¹¹Mu dodo na nidodo i valai na Vure, lakea i rata mua mu ngaru hateka ni vakasiri manga i uka ma mu

* **7:5:** 2Ko 2:13 * **7:8:** 2Ko 2:4 * **7:10:** Mat 27:3-5; Hib 12:16-17

tahoka a ngava vona a nimava iea. Mu tahate kamumu vona a maregoa i vakabele a bakovi iea. Mu mangenge hateka na maki i ratea. Mu ngaru hateka ni matai iau. Mu vakamadihi kamumua ra viri i vakabelea a maregoa iea. A maki lobo mu rata, mu vakasiri manga mu uka ngava vona a maki iea. ¹² Ra raukea a here mugea, a herea i uka ma ga pelekado a viri i rata a naro hale, o ga kori a viri ni rata virihi na naro hale vona. A here lakene mu gu matakilaka vona na matana Vure manga mu togo iau. ¹³ Na naro iea mu vakatorea a niluhoi nau. Mu vakatorea a niluhoi ne Titus, lakea na tahuna i valai koea, a masia i vivi hateka, lakea iau tara a vivi. ¹⁴ Hosi a vakalongoa e Titus a bibi rike hateka mua. Muri i vano i made turane mua, i uka ma a maruhu. A ngava a takia i muholi, i manga a ngava lobo a taki mua vona i muholi kunana. ¹⁵ Ngane e Titus i ngaru hateka tabu mua, a vuhuna i luhoi mule a hini mu longototo ia, mu taguia, mu togoa. ¹⁶ Ngane a vivi hateka, a vuhuna a lohoka hateka ne mua, mu rata a maki lobo a Vure i ngaru.

8

Mu Hatebalala

¹ *Mua o huriki a turagu, ngane a ngaru ni taki mua, a Vure i rata kamumu e huriki a tara vona o Masedonia. ² Ri dili na nitoni dagi na maregoa dagi ri bolea, pali ri vivi hateka, ri hate balala. I muholi ri matasia, ri bala a moni, pali a kinori ne ria i dagi hateka. ³ Iau a ta muholi, i uka ma ri habi a moni ri kara ri gi habi. Na ningaru ne

* **8:1:** Rom 15:26; 2Ko 9:1-2

ria kunana, ri habi i kupo! ⁴ Ri taki tora iau i uka ma ga pupukari ria. Ri ngaru hateka ni tuhori e huriki a tara na Vure o Iudea. ⁵ A luhoi ri gi habi popote, pali ri habi i kupo. Muga ri habi mule ria ne Bakovi Dagi. Muri ri habi ria nau, i ramai a ningaru na Vure. ⁶ I mavonga a taki torea e Titus, ra i vakatubu turane mua, ge tuhori mua mu gu vakalobo a leho na nidodo iea. ⁷ *Mu moro hateka na maki lobo mu rata. Mu moro ni luhoi tora. Mu moro ni ta. Mu moro na lohokanga. Mu moro ni vakasiri iau vona a ningaru dagi ne mua. I mavonga, mu vakasiri iau vona mu moro tabu na leho iea na nidodo.

⁸ A ta maea, i uka ma a vakuku mua. A vakalongo mua vona a ningaru dagi ne huriki ranga, ri ngaru ni kori, mu gu longoa, mu gu vakasiri mua ranga, i muholi a ningaru ne mua. ⁹ *Mu lohoka vona a naro kamumu ne Isu Kristo a Bakovi Dagi ne hita. Muga ia a bakovi na mahala, i tahoka a maki lobo. Pali i luhoi mua, i taparaki a maki lobo nga, i bele manga a matasia. I rata mavonga, mu gu bele manga a bakovi na mahala, a mahala lobo na Vure ge ne vone mua.

¹⁰ Iau a luhoi maea. I kamumu mu gu vakalobo a maki mu tubu na pida i lakea pali. Na tahuna iea, mua kunana mu ngaru muga ne huriki lobo ni habi a kinori. Mua kunana mu tubu muga ne huriki lobo ni ru kadolu a moni. ¹¹ Ngane mu vakalobo a maki mu tubu pali ni ratena. Ra hini muga mu ngaru hateka ni habi a kinori, ngane a moni mu gu habi ge karea a ningaru muga ne

* **8:7:** 1Ko 16:1-2 * **8:9:** Mat 8:20; Pili 2:6-7

mua. A nihabi ne mua ge ramai a ra maki mu tahoka. ¹² *Mua bara mu ngaru hateka ni habi a maki na Vure, mu habi ge ramai a ra maki mu tahoka, lakea a Vure bara i vivi vona a maki mu habi. A Vure i uka ma i ngaru mu gu habi a maki i uka ma mu tahoka. Mu habi kunana a maki mu tahoka. ¹³ Na tahuna mu tuhori e huriki e turane mua, mu habi tavula a maki ne ria, i uka ma a ngaru mua mu gu bala a maki. A ngaru mua lobo mu gu palupulupu. ¹⁴ Ngane mu tahoka a mahala i kupo. I kara mua mu gu kori e huriki ri bala a maki. Muri ma, na tahuna mu bala a maki, pali ria ri tahoka a mahala i kupo, bara ri kori mua. Na naro iea, e huriki lobo bara ri palupu. ¹⁵ *I manga a ngava ni here puru hosi na hinere, i ta maea, “E huriki ri poi i kupo, ri kani, pali i uka kalavana maki ge tabuli mule. E huriki ri poi i popote kunana, ri kani, ri maru.”

E Titus

¹⁶ Iau a kavurikea a Vure, a vuhuna i ratea e Titus i ngaru hateka mua, i manga iau a ngaru hateka mua. ¹⁷ Na tahuna a takia e Titus ge lakene, i vivi vona a ngavagu. Ia tara i ngaru hateka ni lakene. ¹⁸ Ga rudua a turane hita tara ge tungaria e Titus. A bakovi iea i kamumu hateka ni taki tala a Velenga Kamumu, lakea e huriki a tara na Vure koea ri kavurikea. ¹⁹ A bakovi iea kunana, e huriki a tara na Vure koea ri vulakia ge laho turagu, miri gi taparakia a moni o Iudea ne vona ni kori ria. A leho iea, i vakadagi a rane Bakovi Dagi, i vakasiri e huriki a ngaru hateka ni

* **8:12:** Mrk 12:43-44 * **8:15:** Nim 16:18

kori. ²⁰ Mete ge laho palupu, nahea tara viri ge padi virihi tavula iau, ta a vakavaroru a moni ne huriki ri hate balala, ri habi. ²¹ *A ngaru ni rata a naro kamumu na matane Bakovi Dagi, na matane huriki a bakovi a ngatavine.

²² A bakovi tara tabu, e turane hita, ga rudua ge tungaria e Titus. A bakovi iea i vakasiri pali a ningaru dagi vona ni ratea a leho ne Bakovi Dagi. I lohoka vona mu ngaru hateka ni kori e huriki, lakea ia tara i ngaru hateka ni lakene. ²³ E Titus, a vulakia ge lakene, a vuhuna i tungari vakaroro iau, miri kori mua. A bakovi ala rua nga, ra ru gu tungaria e Titus, rua a vinuru ne huriki a tara na Vure koea. A narone rua i kamumu, lakea e huriki koea ri kavurikea e Kristo ne rua. ²⁴ *A ngaru mu gu vakasiri tou a narone mua na nivangaru, lakea e huriki a tara na Vure ri gi matakilaka vona i navai a bibi rike a rane mua.

9

A Kinori Ge Lakea ne Huriki a Iuda

¹ *I uka a vuhuna ga taki mua mu gu kori e huriki a tara na Vure o Iudea, ² a vuhuna a lohoka vona mu ngaru hateka ni kori ria. Iau a bibi rike a rane mua pali ne huriki a tara na Vure o Masedonia. A vakalongo ria ne mua e huriki a Akaia, mu vakatubu na pida i lakea pali ni ru palupu a moni. Na tahuna ri longo mua mu ngaru hateka ni habi a moni, ria ranga ri ngaru hateka ni habi a moni.

* **8:21:** Snd 3:4 * **8:24:** 2Ko 7:13-14 * **9:1:** 2Ko 8:1-7

³ Pali ngane ga rudu lakene mua a bakovi ala tolu nga, to go tuhori mua ni ru palupu a moni. Muri e huriki lobo ri gi matakilaka vona a ngava a bibi rike a rane mua vona i muholi. ⁴ Muri, e huriki a Masedonia, ma ri gi lakene turagu ri gi matai mua i uka ma mu ru palupu ma a moni. Bara maruhu. Mua ranga bara mu maruhu hateka, a vuhuna mu taki pali ta mu gu habi. ⁵ A koi mu gu maruhu, lakea a taki a bakovi ala tolu nga, to go muga lakene, to go kori mua ni ru palupu a moni, ra mu ta muholi vona muga mu gu habi. Lakea ra moni nga, a kinori ne mua, i uka ma mu gu habi tuhare. Bara mu habi na hatene mua.

⁶ *Mu luhoi kamumu a ngava nga: a viri i varo a uve popote bara i mirio a mavo popote kunana. Pali a viri i varo a uve i kupo bara i mirio a mavo i kupo. ⁷ Mua takutaku mu luhoi kamumu i riva moni mu gu habi. A viri i koi ni habi, nahea ge habi a moni. Naha ni habi tuhare, a vuhuna a Vure i ngaru e huriki ri habi na hatene ria. ⁸ Muri a Vure bara i hate balala, i vakatahoka mua vakaroro a maki mu ngaru. Bara mu tahoka hateka a maki, lakea bara mu kara ni tuhori e huriki ranga. ⁹ *I manga a ngava ni here hosi na Hinere, i maea,
“I hate balala, i kori e huriki a matasia.

A Vure ge luhoi vakaroro a naro kamumu vona.”

¹⁰ *A Vure ra viri i habi a vutuna maki ni varo, i vakabele a maki ni kani ne huriki, ia kunana bara i vakabele a vutune mua ge kupo, ge rata

* 9:6: Snd 11:24-25 * 9:9: Sng 112:9 * 9:10: Ais 55:10

a naro malamala ne mua ge tahoka a kanena i kupo. ¹¹ *I muholi, a Vure ge gamai mua na naro lobo, mu gu kara ni hate balala vakaroro. Na tahuna mete taparaki ne huriki a matasia a moni ne mua, bara ri kavurikea a Vure. ¹² Na tahuna mu kori mavonga e huriki ranga, a kanena bara i rua. E huriki a tara na Vure bara ri bole a maki ri uka vona. E huriki ala kupo bara ri kavurikea a Vure. ¹³ Na tahuna mu kori e huriki maea, bara ri vakabagetua a Vure. A naro hate balala ne mua, mu kori e huriki nga, mu kori e huriki a tara na Vure lobo, bara i vakasiri manga mu longototo a Velenga Kamumu ne Kristo. ¹⁴ Muri, bara ri ngaru hateka mua, ri vasileki ne mua, a vuhuna bara ri luhoi mule a hini a Vure i rata a naro kamumu hateka ne mua. ¹⁵ Si gi kavurikea a Vure vona a maki i habi tavula ne hita. I kamumu hateka, si keru ni tuveve polo na ngava!

10

A Leho ne Paulus

¹ *Iau e Paulus, ngane a ngaru hateka mu gu longo iau. Iau a bakovi madoru, i manga e Kristo ia a bakovi madoru. I ranga ne mua ri pahaluhoi ta iau a mangenge ni ta puhaki mai mua na tahuna a made turane mua, pali na tahuna a made basi, a here a raukea, a ratapile mua na ngava. ² *Pali a taki tora mua, mu pulo a vilone mua. Bara mu rata mavonga, na tahuna a bele lake i uka ma ga ta puhaki mai e huriki ri pahaluhoi ta a ramai a naro na malala.

* **9:11:** 2Ko 1:11; 4:15 * **10:1:** 1Ko 2:3 * **10:2:** 1Ko 4:21

³ I muholi, iau a bakovi. Pali i uka ma a vaubi na naro na malala. ⁴ *A lebo a bole, i uka ma a lebo na vabinga na malala. A lebo a bole a lebo tora na Vure. I tahoka a nitora ni ratapile a niluhoi na malala, ra niluhoi e huriki a pile ri taga vona. I tahoka a nitora ni ratapile a nitamina ngava ri gege hita vona. ⁵ A ratapile a niluhoi tagege lobo i rata e huriki i uka ma ri luhoi torea a Vure. A nugutata a niluhoi gigi tora ne ria, ri gi longototo a ngavane Kristo. ⁶ Muri, na tahuna mu longototo pali a ngavane Kristo, bara vakamadihi e huriki ri tabana ni longotaro.

⁷ Mu luhoi kado kamumu a maki mu matai. E rei a viri i taki ia, ta ia a viri ne Kristo, ge matakilaka vona, iau tara a viri ne Kristo. ⁸ *Ma mu gu luhoi iau, ta a bibi rike mule hateka a ragu vona a nitora e Bakovi Dagi i habia nau, ga matakari mua. A nitora iea, i habia nau, i uka ma ga ratapile mua. I habia nau ga do rike mua. I mavonga, i uka ma a maruhu vona.

⁹ A here lakene mua, i uka ma ga vakamanginge mua. ¹⁰ E huriki ranga ri ta maea, “Na tahuna e Paulus i here, i ta puhaki hateka. Pali na tahuna i made turane hita, ia a malele piu, a ngavana i uka lehona.” ¹¹ E huriki ri ta mavonga, a ngaru ri gi lohoka vona, i muholi, na tahuna a here lakene mua, a ta puhaki. Pali na tahuna a lakene, bara ta puhaki ne mua.

¹² Pali a keru ni taki iau ga kamumu i manga e huriki a bakovi ranga iene. Ri ta paki paki hateka. Ri bibi rike mule a rane ria, ri taki ta ri kamumu hateka. Na tahuna ri pelekado mule ria, ri matai

* **10:4:** Epe 6:13-17 * **10:8:** 2Ko 13:10

kunana e huriki e turane ria, ri rangi ria o i uka.
Ri manga manga!

¹³ *A Vure i habi nau a leho. I uka ma ga bibi rike mule iau vona tara maki i tabuli polovavo na leho a Vure i habia nau. Ga vivi vona kunana a maka maki pololilo na leho a Vure i habia nau. Mua mu tabuli pololilo na leho iea. ¹⁴ I mavonga, na tahuna a vara mua, i uka ma a page poloa a leho a Vure i habia nau. Iau kunana a viri a vara muga mua. Iau a viri a bele muga na tabeke ne mua, a vakalongo mua na Velenga Kamumu ne Kristo.

¹⁵ Iau i uka ma a bibi rike mule iau na leho na viri tara i ratea. A ngaru a niluhoi ne mua ne Kristo ge bele dagi, lakea a leho nau iene bara i bele dagi. ¹⁶ Muri bara lakea na maka tabeke mule lokovonga, ga vakalongo a Velenga Kamumu ne ria. A koi ni bibi rike tavula iau na leho na viri tara i ratea. ¹⁷ *A hinere i ta maea, “A viri i ngaru ni bibi na maki tara, ge bibi vona a maki e Bakovi Dagi i rata.” ¹⁸ *A viri i bibi rike mule a rana, nahea. Pali a viri e Bakovi Dagi i bibi rikea, ia a viri a Vure i ngarua.

11

A Nitamina Apostolo

¹ Mu hatenono taro. Ga ta manga manga popote. Mu hatenono taro. ² *Iau a bage ne mua i manga a Vure i bage ne mua. Mu manga a sirula a habikaria na bakovi ala taku kunana, re Kristo.

* **10:13:** Rom 12:3 * **10:17:** Jer 9:24; 1Ko 1:31 * **10:18:** 1Ko 4:4 * **11:2:** Epe 5:26-27

3 *Pali a mangenge, ma ni gi tami mua, mu gu lobo ni luhoia e Kristo na naro malamala, na naro muholi, i manga hosi a mata i tamia e Eva. 4 *E huriki ranga ri bele ne mua, ri vara mua ne Isu, i tebi na ngava a vara mua vona, o ri vara mua na Hanuna Vure, i tebi na ngava a vara mua vona, o ri vara mua, i tebi na Velenga Kamumu mu luhoi tora mugea. Pali i navai mu vivi ni longo mai kunana?

5 *Re huriki nga, ri tovo mua na maka ngava taminga, ri taki ria, ta ria a apostolo kamumu hateka. Pali iau a lohoka vona, i uka ma ri rangi iau. 6 *I muholi i uka ma a voro kamumu hateka a ngava. Pali i uka ma a bala a lohokanga. A vakasiri mavonga ne mua pali na naro legelege na parava vakaroro.

7 *Iau a tovo mua na Velenga Kamumu na Vure, lakea a vakakiroko iau, i uka ma a taki mua mu gu kona iau. Pali mu luhoi navai? A rata a rabu hale? 8 *Na tahuna a tovo mua, e huriki a tara na Vure na tanga ranga ri kori iau na moni. Iau i uka ma a kori ria ri gi kona iau. I manga a bole tavula a moni ne ria, a lakene, a leho tavula turane mua. 9 Na tahuna a made turane mua, lakea a bala a maki, i uka ma a bole ne mua ranga maki. I uka ma a vakapae mua, a vuhuna e huriki a turane hita o Masedonia ri valai ri habi a maki nau. Hosi i uka ma a vakapae mua. Muri ma ranga, i uka ma ga vakapae mua. 10 Iau a vivi vona a hini i uka ma a vakapae mua na tahuna a made turane

* 11:3: Vuh 3:4,13 * 11:4: Gal 1:8-9 * 11:5: 1Ko 15:10; 2Ko 12:11 * 11:6: 1Ko 2:1,13 * 11:7: 1Ko 9:18 * 11:8: 2Ko 12:13; Pili 4:15-16

mua. A ngava muholi ne Kristo i tabuli na hategu, lakea a taki muholi mua: I uka tara viri na tabeke ne Akaia ge hatekakari iau vona a ngava nga. ¹¹ I navai a rata mavonga? A rata mavonga a vuhuna a ngaru hateka mua. A Vure i lohoka vona iau a ngaru hateka mua.

¹² I muga i uka ma a bole a moni ne mua, muri ma ranga i uka ma ga bole a moni ne mua. A rata mavonga, e huriki ri taki ta ria a apostolo kamumu hateka, i uka ma ri gi taki ri manga iau. ¹³ E huriki a bakovi nga, a nitamina apostolo. Ri tami e huriki na leho ne ria, ri tamilalu ta ria a apostolo ne Kristo. ¹⁴ I uka ma a turutu ne ria, a vuhuna e Satan tara i tamilalu, ta ia a agelo na nipara. ¹⁵ Lakea i uka ma si gi turutu vona na tahuna e huriki a vora ne Satan ri tamilalu, ta ria a vora malamala na Vure. Muri ma bara ri bole a mapana rabu hale ne ria.

A Maka Maregoa e Paulus i Bole

¹⁶ A taki tabu mua, naha ni luhoi ga ta manga manga. Pali mua mu gu luhoi ta iau a manga, pali, mu longo kunana a nitagu. Ga bibi taro. ¹⁷ Ra naro ni bibi rike mule iau, i uka ma a narone Bakovi Dagi. A narona manga. ¹⁸ Pali e huriki ranga ri leho turane mua ri bibi rike mule ria vona a leho na malala ri ratea. I mavonga, iau tara ga bibi rike mule iau. ¹⁹ Mu pahaluhoi ta mu moro hateka, pali mu vivi hateka ni longo mai a ngava ne huriki a manga. ²⁰ I navai mu ngaru e huriki ri vakavora mua, ri bole tavula a maki ne mua, ri vakaholi mua, ri rata polo muga muga ne mua, ri ta hale mua? ²¹ *Iau i uka ma a rata

* **11:21:** Pili 3:5

a maka rabu nga. Mu luhoi navai, ga maruhu a vuhuna i uka ma a kinigao ni rata a rabu hale nga? Iau ga bibi rike mule iau, a vuhuna e huriki a nitamina apostolo nga ri rata mavonga. Ngane a ta manga a manga. ²² Ri taki ria, ta ria a Hibru. Iau tara, iau a Hibru. Ri taki ria, ta ria a koma o Israel. Iau tara, iau a koma o Israel. Ri taki ria, ta ria a hamone Abraham. Iau tara, iau a hamone Abraham. ²³ *Ri taki ria ta ria a vora ne Kristo. Iau a rata hateka a leho ne Kristo! Masia, ngane a ta manga manga! Ri leho popote, pali iau a leho hateka. Ria, i uka ma ri dili na bavi, pali iau ni ru dili na bavi balaka kupo. Iau ni lagu hale balaka i kupo hateka, a keru ni gi. Iau popote ga mate balaka kupo. ²⁴ *Balaka lima e huriki a Iuda ri lakavu iau, ri lagu iau na lebo balaka ravulu tolu a polona i polova (39). ²⁵ *Balaka tolu e huriki a Rom ri lakavu iau, ri lagu iau na kai. E huriki a Iuda ri padi iau na kedo, ta ri gi padimate iau. Balaka tolu a sip a rike vona i mabubu. Na parava tara a sip i mabubu, a pasi na utu na parava i taku, a rodo i taku. ²⁶ *Balaka kupo a havai, i bole butubutu iau a vuranga. Na tahuna ranga a bole butu a vuranga na tahuna a tulu polo a naru. Na tahuna ranga a bole butu a vuranga na bakovi ni panaho. Na tahuna ranga a bole butu a vuranga ne huriki a viri nau a Israel. Na tahuna ranga a bole butu a vuranga ne huriki i uka ma ria a Israel. A bole butu a vuranga na maka tanga a bele ne ria. A bole butu a vuranga na robo i ngeki.

* **11:23:** Apo 16:23 * **11:24:** Vin 25:3 * **11:25:** Apo 14:19;
16:22 * **11:26:** Apo 9:23; 14:5

A bole butu a vuranga na dari. A bole butu a vuranga ne huriki ri tatami ni ramai e Kristo. ²⁷ A leho hateka, na parava ranga i uka ma a mahita kamumu. Na parava ranga a vitolo, a marohu, a malangangi a vuhuna a uka maki ni kavitagu iau vona.

²⁸ I uka ma a maki nga kunana a bole a maregoa ne ria. Pali na parava vakaroro a loho lege ne huriki a tara na Vure na maka tanga a tovo ria pali na Velenga Kamumu. ²⁹ Na tahuna a longoa a turagu tara i uka ma i pesi tora ni luhoi e Kristo, a dodoa. Na tahuna a longoa a bakovi tara i tulia a turagu tara ge rata a naro hale, i madihi hateka a hategu.

³⁰ E huriki a nitamina apostolo nga ri bibi rike mule ria, lakea iau tara ga bibi rike iau. Pali i uka ma ga bibi rike iau na maki kamumu a rata. Ga bibi rike iau na hini a uka a nitora. ³¹ A Vure, e Tamane Bakovi Dagi ne hita, e Isu, ra ni gi kavurike ia vakaroro, i lohoka nau, i uka ma a tami mua. ³² *Na tahuna a lakea o Damaskus a matakari i leho ne Aretas a hariki, i ngaru ni lakavu iau. Lakea i rudu e huriki a tagari ri gi lakavu iau na poridala na tanga. ³³ Pali e huriki a turagu vonga ri vakatavore puru iau na gagana nure dagi na tanga, lakea a ha.

12

E Paulus i Vurena

¹ Ra hini a bibi rike mule iau bara i uka kanena, pali ga ta lokovonga. Ga vakalongo mua vona a vuregu, a maki e Bakovi Dagi i vakasiri a viri

* **11:32:** Apo 9:23-25

vona. ² A lohoka vona tara bakovi i rihi e Kristo. Na pida i ravulu a polona i va (14) i lokovonga pali, a Vure i bole sikea na hunu. Na tahuna i sike lakea, i uka ma a lohoka vona, ia muholi, o i vurena kunana. A Vure i lohoka vona. ³ Ra bakovi iea, ia muholi i sike na paradiso, o i vurena kunana, i uka ma a lohoka vona, a Vure i lohoka. Pali iau a lohoka vona ⁴ ni bole sike na hunu. I longo a maka maki, a ngavane hita i keru ni tuveve. A Vure tara i takia nahea ge tuveve polo.

⁵ A maki iea i bele, i kamumu ga bibi vona, pali i uka ma ga ratea. A maki bara bibi rike mule iau vona kunana, a hini iau a uka nitora. ⁶ Pali iau bara bibi rike mule iau, i uka ma ga manga, a vuhuna a ngavagu bara a ngava muholi. Pali i uka ma ga bibi rike mule iau, a vuhuna a koi e huriki ri gi pelekado iau na vuregu. A ngaru ri gi pelekado iau na maki a taki, na maki a rata. ⁷ *Ni habi nau a maregoa, i uka ma ga gigi tora vona a maki a Vure i vakasiri nau. A vinuru ne Satan i rata iau, i uka ma ga gigi tora. ⁸ Balaka tolu a nana torea e Bakovi Dagi ge bole vurokia a maregoa iea, ⁹ *pali i koli, i ta maea, “I uka. A naro kamumu nau ge kara ioe, a vuhuna na tahuna o uka a nitora, a nitora nau pololilo vomu i bele kavakava.” I mavonga, ngane a vivi ni bibi rike mule iau vona a hini a uka nitora, lakea a nitora ne Kristo ge tabuli pololilo nau. ¹⁰ I mavonga a vivi kunana na tahuna a uka a nitora, e huriki ri harogi iau, a bole a maregoa, e huriki ri vakamadihi iau, a bole a nimadihi na rane Kristo. A vivi kunana, a vuhuna na tahuna a uka a nitora,

* **12:7:** Jop 2:6 * **12:9:** Pili 4:11-13

a Vure i kori iau na nitora vona.

E Paulus i Loho Lege ne Huriki a Korin

¹¹ *Iau a ta manga a manga, pali mua kunana mu rata iau a ta manga a manga, a vuhuna i uka ma mu ta kamumu mai iau. Mua bara mu ta kamumu mai iau, a vuhuna re huriki mu taki ta ria a apostolo kamumu hateka, i uka ma ri rangi iau, ra iau a bakovi tavula. ¹² *Na tahuna a made turane mua, a hatenono ne mua, a vakasiri ne mua, ne iau a apostolo muholi. A rata a maka nivakasiri, a maki ni turutu vona, a vakasiri a nitora dagi. ¹³ *I navai? Mu luhoi a rata kamumu e huriki a tara na Vure na tanga ranga, pali mua i uka ma a rata kamumu mua? I navai a hini mavonga? A bole a moni ne ria, pali i uka ma a bole a moni ne mua. Mu puga vuroki a naro hale nau!

¹⁴ A made turane mua balaka rua pali. Ngane ga lakene tabu, ga made turane mua. I uka ma ga vakapae mua, ga nongi a moni. I uka ma a ngaru a moni ne mua. A ngaru mua. A koma i uka ma ge matakaria e tamana. E tamana bara i matakaria a koma. ¹⁵ Iau a vivi ni habi lobo ne mua a maki nau, ga kori a hanune mua. A vivi kunana ni kori mua na nitora lobo nau. Iau a ngaru hateka mua, pali mua i uka ma mu ngaru hateka iau. ¹⁶ Mu lohoka vona i uka ma a vakapae mua, ga bole a moni ne mua. Pali mu taki ta a tami mua, a bole a moni ne mua. ¹⁷ Na tahuna a rudu lakene e huriki a turagu, i uka ma ri bole a maki ne mua. ¹⁸ *Na tahuna a rudu lakenea e Titus, a rudu tabua e

* **12:11:** 2Ko 11:5 * **12:12:** Rom 15:19 * **12:13:** 2Ko 11:9

* **12:18:** 2Ko 8:6,16-18

turane hita tara i tungaria. Pali e Titus, i uka ma i bole a moni ne mua, a vuhuna a niluhoi, a narone maria e Titus i taku kunana.

¹⁹ Mu luhoi navai, iau a herea a raukea iea ne vona ni tagari iau? I uka. Iau a rihi e Kristo, a herea a raukea iea na matana Vure ga vakatora a niluhoi ne mua. A maki lobo a rata ne vona ni vakatora mua kunana, mua e huriki a turagu.

²⁰ Iau ga lakene, pali a mangenge, ma ga matai mua mu gu naro tebi na naro a ngaru ta mu gu rata. Lakea mua ranga, bara mu matai iau i mapulo a narogu. A mangenge ga matai mua mu gu vahehe, mu gu vamasigoro, mu gu vatahate, mu gu vapida lae, mu gu vapidimomo, mu gu ta tavulavula, mu gu putu ngingi, mu gu rata viliha. ²¹ *A mangenge vona a Vure nau, ma ge vakakiroko iau na matane mua, bara tangi hateka a vuhuna e huriki ri rata a rabu hale muga, i uka ma ri pulo ma a vilone ria. Re huriki ri rata a naro na molenga.

13

A Nilobona Ngava

¹ *Iau a vano a made turane mua balaka rua pali. Ngane bara lakene tabu. I manga a ngava ni here na hinere i ta maea, “A viri ge ala rua, o ge ala tolu to go matai a viri i rata a naro hale, to go taki tala na murina na nivapelekado.” ² Hosi, na tahuna a made turane mua, a vakalongo mua pali. Ngane a made basi, a vakalongo tabu mua. Na tahuna ga lakene, i uka ma ga dodoa tara viri.

* **12:21:** 2Ko 13:2 * **13:1:** Vin 19:15; Mat 18:16; 1Tim 5:19

Bara vakamadihi e huriki ri rata a rabu hale, ³ a vuhuna mu ngaru hateka iau ga vakasiri mua ne Kristo i ngavapolo nau na maka ngava a taki mua vona. E Kristo i uka ma i kori kiroko mua. I kori dagi mua. ⁴ *Na tahuna e Kristo ni paditata na kai tavalavala, e huriki ri luhoi ta ia i uka nitora. Pali a nitora dagi na Vure i vakamahuri mule ia. I mavonga, iau a uka nitora, pali iau a mahuri na nitora dagi na Vure, i kori iau ga tuhori mua.

⁵ *Mu luhoi kado a nimadene mua, mu luhoi tora muholi, o i uka? Bara mu luhoi tora muholi, e Isu Kristo bara i made pololilo ne mua. O ge uka, i uka ma i made pololilo ne mua. ⁶ Iau a lohoka vona, na tahuna mu luhoi kado a maki lobo a taki, a maki lobo a rata, bara mu matakilaka vona iau a apostolo muholi ne Kristo. ⁷ A vasileki na Vure, nahea mu gu rata a naro hale. A vasileki mavonga, i uka ma ne vona e huriki ri gi matai iau a apostolo muholi. A vasileki mavonga, mu gu ramai a naro kamumu. I uka maki vona e huriki ri gi luhoi ta iau a nitamina apostolo. ⁸ I uka ma ga rata tara maki ge vakahale a ngava muholi na Vure. Ga rata kunana a maki ge ramai a ngava muholi na Vure. ⁹ Iau a vivi kunana na tahuna iau a uka nitora, pali mua mu kinigao. A vasileki hateka mu gu bele moro na niluhoi tora. ¹⁰ *I mavonga a here lakene mua na tahuna a made basi ne mua. A ngaru na tahuna a luve ne mua, i uka ma ga ta puhaki mai mua na nitora e Bakovi Dagi i habia nau. A nitora iea i habia nau, i uka ma ga ratapile mua. I habia nau ga tuhori mua.

* **13:4:** Pili 2:7-8 * **13:5:** 1Ko 11:28 * **13:10:** 2Ko 10:8

E Paulus i Tarulu e Huriki

¹¹ Mua o huriki a turagu, a ngava nau i lobo. Mu vivi. Mu hamule mai a naro kamumu. Mu valuke. Mu pesi taku, na niluhoi ge taku. Mu made palupu na nivalemu. Na tahuna mu rata a naro nga, a Vure na naro na nivangaru, na naro na nivalemu, bara i made turane mua. ¹² Mu vangaru, mu vatuba a lima. ¹³ E huriki a tara na Vure koea o Masedonia ri talo mua.

¹⁴ E Isu Kristo a Bakovi Dagi ge rata a naro kamumu ne mua. A Vure ge vakasiri a ningaru dagi vona ne mua. A Hanuna Vure ge made turane mua lobo.

**A Nitana Vure
Genesis, Exodus, Leviticus, Numbers, Deuteronomy,
Joshua, Ruth, Jonah, and the New Testament in the
Bola language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bola long
Niugini**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bola

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-12-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

2dc89ad6-982c-53cd-bd40-a3ed17eb8fc7